

Revus

Journal for Constitutional Theory and Philosophy of
Law / Revija za ustavno teorijo in filozofijo prava

5 | 2005

Procesnopravna jamstva

Quis custodiet ipsos custodies?

Pravica do poštenega sojenja pred ustavnimi sodišči

*Quis custodiet ipsos custodies? The Right to a Fair Trial Before Constitutional
Courts*

Matija Longar

Electronic version

URL: <http://journals.openedition.org/revus/1774>

DOI: 10.4000/revus.1774

ISSN: 1855-7112

Publisher

Klub Revus

Printed version

Date of publication: 1 novembre 2005

Number of pages: 54-63

ISSN: 1581-7652

Electronic reference

Matija Longar, « *Quis custodiet ipsos custodies?* », *Revus* [Spletna izdaja], 5 | 2005, Datum spletne
objave: 12 février 2013, ogled: 15 septembre 2020. URL : <http://journals.openedition.org/revus/1774>

All rights reserved

Matija LONGAR, 2005: Quis custodiet ipsos custodies? Pravica do poštenega
sojenja pred ustavnimi sodišči.
Revus - Revija za evropsko ustavnost (2005) 5. 54-63.
www.revus.eu

revija za evropsko ustavnost

revus

european constitutionality review

Ljubljana, november 2005

QUIS CUSTODIET IPSOS CUSTODIES? –
 PRAVICA DO POŠTENEGA SOJENJA PRED
 USTAVNIMI SODIŠČI

PRIPRAVIL: *MATIJA LONGAR*¹

Ena temeljnih človekovih pravic je pravica do poštenega sojenja, ki jo varuje 6. člen Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (Konvencija). Člena 1 in 35 Konvencije nalagata državam podpisnicam dolžnost, da zagotovijo učinkovito varstvo temeljnih človekovih pravic in svoboščin, torej tudi pravice do poštenega sojenja vsem osebam, ki se nahajajo na njihovem ozemlju. Mehanizem varstva pravic, ki ga vzpostavlja Konvencija, je subsidiarne narave; primarno mora biti s hierarhijo nacionalnih sodišč vzpostavljen učinkovit nadzor nad delom sodišč, ki morajo sama to pravico spoštovati, hkrati pa višja sodišča nadzirajo, ali je bila ta pravica spoštovana v postopkih pred nižjimi sodišči in drugimi organi državne oblasti, ki so odločali o pravicah in obveznostih posameznikov. Vrhovni varuh človekovih pravic v evropskih nacionalnih sistemih sodišč je navadno ustavno sodišče. Za splošno zaupanje v vladavino prava v demokratični družbi je z vidika varstva temeljnih človekovih pravic in svoboščin nujno, da je prav delovanje ustavnega sodišča dejansko brezmadežno. Tudi postopek pred ustavnim sodiščem mora bi-

¹ Stališča, izražena v tem prispevku, so avtorjeva in ne odražajo nujno stališč institucije, v kateri je zaposlen. Avtor je dosegljiv na naslovu: matija_longar@yahoo.com.

ti torej pošten, nepristranski, javen in končan v razumnem času. O tem, ali je bil postopek pred ustavnim sodiščem pošten, kot zahteva 6. člen Konvencije, je letos v nekaj primerih odločalo Evropsko sodišče za človekove pravice (ESČP).

1. Milatová in drugi proti Češki:² javna obravnava pred ustavnim sodiščem ter vročanje vlog nasprotne stranke

Pritožniki so leta 1991 na podlagi posebnega zakona o lastništvu zemlje od organov čeških oblasti zahtevali vrnitev posesti, ki so jo leta 1985 prodali zveznemu ministrstvu za obrambo in ki je bila ob vložitvi zahteve za vrnitev v upravljanju družbe za proizvodnjo in popravilo vojaških vozil. Zemljiški urad upravne enote v Novem Jičinu je dvakrat odločil, da je pogodba iz leta 1985 neveljavna, ker je bila sklenjena pod prisilo, in da mora država zemljo vrniti pritožnikom, a je sodišče v Ostravi obe odločbi razveljavilo. Tretjič je upravna enota, po ponovno opravljenem postopku, zahtevo pritožnikov zavrnila, sodišče v Ostravi pa je to odločitev potrdilo. Zoper zadnji sodbi sodišča v Ostravi so pritožniki vložili ustavno pritožbo.

Češki zakon o ustavnem sodišču določa, da imajo stranke v postopku pravico podati svoje videnje zadeve, pošiljati sodišču vloge in pregledovati spis. Določa pa tudi, da mora sodnik poročevalec ustavno pritožbo poslati nasproti stranki ter ji določiti rok, v katerem naj poda odgovor.

Ustavno sodišče je povabilo sodišče v Ostravi, družbo za proizvodnjo in popravilo vojaških vozil, upravno enoto ter zavod za zemljišča, naj podajo pisan odgovor na pritožbo, ki sta ga prvi dve povabljeni stranki tudi podali. Desetega maja 2000 je sodišče, ne da bi razpisalo javno obravnavo, pritožbo v enem delu zavrglo kot prepozno, v drugem pa razglasilo za neutemeljeno. Sodišče je v opisu dejstev primera omenilo tudi odgovora na pritožbo in povzelo obrazložitve sodišča v Ostravi, da pogodba ni mogla biti sklenjena pod prisilo, ker je vsebovala člene, ki so določali posebne pogoje, pod katerimi so jo bili pritožniki pripravljeni skleniti. Dne 27. junija 2000, torej po tem, ko je ustavno sodišče odločilo o pritožbi, naj bi eden od pritožnikov pregledal spis in pridobil kopije odgovorov na pritožbo.

Pred ESČP so pritožniki zatrjevali, da jim je bila v postopku pred ustavnim sodiščem kršena pravica iz 6. člena Konvencije (pravica do poštenega sojenja), ker sodišče ni razpisalo javne obravnave, na kateri bi lahko predložili dokaze

² Milatová in drugi proti Češki, št. pritožbe 61811/00, sodba z dne 21. 6. 2005.

v svojo korist, in ker jim ni vročilo odgovorov nasprotnih strank, s tem pa jim je onemogočilo, da bi nanje odgovorili. Glavni argument pritožnikov je bil, da načelo enakosti orožij, kot ga določa 6. člen Konvencije, ne more biti spoštovano zgolj s tem, da se strankam dopusti možnost vpogleda v spis zadeve, ki je vložena na ustavno sodišče. Da bi bili na tekočem z razvojem zadeve in komentarji nasprotne strani, bi morali spis pregledovati dnevno. V njihovem primeru bi to pomenilo dve uri vožnje od kraja prebivališča do sedeža ustavnega sodišča, kar bi izjemno povečalo stroške zastopanja.

Češka vlada se je branila, da odgovorov na tožbo ni bilo treba poslati pritožnikom, ker nista vsebovala nobenih novih dejstev, ker ju sodišče ni upoštevalo pri odločanju o vsebini kršitev in ker odgovora nista mogla vplivati na odločitev sodišča, čeprav ju je sodišče omenilo v odločitvi.

ESČP je med obravnavanjem primera *Milatová in drugi* najprej opozorilo, da koncept poštenega sojenja vsebuje tudi načelo kontradiktornosti postopka, v skladu s katerim mora biti strankam zagotovljeno ne le podajanje dokazov v podporo svojim navedbam, temveč tudi poznavanje dokazov, ki jih predloži nasprotna stran, hkrati pa morajo imeti možnost, da se o navedbah nasprotne stranke izjasnijo.³ Zgolj možnost, da stranke pogledajo spis in si tako pridobijo kopije vlog nasprotne stranke, še ni zadostno varovalo za zagotavljanje pravice do kontradiktornega postopka. Po mnenju ESČP pravičnost zahteva, da ustavno sodišče obvesti pritožnika, da je nasprotna stran vložila v spis vlogo in da lahko na to vlogo odgovori.⁴

Dejstvo, da ustavno sodišče ni razpisalo in izvedlo javne obravnave, samo po sebi po mnenju ESČP še ne pomeni kršitve. Postopek pred ustavnim sodiščem namreč ni enak postopku pred rednimi sodišči, saj se osredotoči zgolj na presojo ustavne materije – torej varstva pravic, ki so zavarovane z ustavo – pri čemer gre za presojo pravnih vprašanj, ne za presojo dejstev. Glede na to, da so sodišča, ki so odločala o zahtevku pritožnikov za vrnitev zemlje, opravila javno obravnavo, te ni bilo treba opraviti pred ustavnim sodiščem.⁵

ESČP se je strinjalo z vlado, da se primer *Milatová in drugi* razlikuje od primera *Krčmá? in drugi*.⁶ V slednjem je ustavno sodišče očitno upoštevalo listinske dokaze, ki jih je k odgovoru na pritožbo priložila nasprotna stran in o katerih se pritožniki niso imeli priložnosti izjasniti. V primeru *Milatová in dru-*

³ *Nideröst-Huber proti Švici*, št. pritožbe 18990/91, sodba z dne 18. 2. 1997; *K. S. proti Finski*, št. pritožbe 29346/95, sodba z dne 31. 5. 2001.

⁴ *Göc proti Turčiji*, št. pritožbe 36590/97, sodba velikega senata z dne 11. 7. 2002.

⁵ *Constantinescu proti Romuniji*, št. pritožbe 28871/95, 27. 6. 2000.

⁶ *Krčmá? in drugi proti Češki*, št. pritožbe 35376/97, 3. 3. 2000.

gi pa se ustavno sodišče ni izrecno oprlo na nobene navedbe, podane v odgovoru na pritožbo. A vendarle, ker so se navedbe nasprotni strani, podane v odgovoru na pritožbo, nanašale neposredno na razloge za pritožbo in pozivale k zavrnitvi pritožbe, so očitno stremele k vplivanju na odločitve ustavnega sodišča. Po mnenju ESČP je zato mogoče domnevati, da so imeli pritožniki pravni interes, da prejmejo kopije vlog nasprotnih strank, saj le stranka sama lahko presodi, ali je potrebno, da odgovori na pisanja nasprotni strani. ESČP se ni spustilo v presojo, ali je nevročanje pisanj nasprotni stranke pritožnikom povzročilo dejansko škodo, ker kršitev pravic iz Konvencije lahko obstaja tudi brez škode. Sodišče je sklenilo, da proces pred ustavnim sodiščem pritožnikom ni omogočil pravega sodelovanja v postopku, zato je bil s tem izvršen poseg v njihovo pravico do poštenega sojenja.

2. Mežnarić proti Hrvaški⁷ in Steck-Risch in drugi proti Liechtensteinu:⁸ nepristranskost sodišča

Proti pritožniku je bila leta 1991 naperjena tožba zaradi kršitve pogodbe. Pritožnikovega nasprotnika je v pravdi najprej zastopal odvetnik M. V., kasneje pa njegova hči. Pritožnik se je zoper sodbe vseh sodišč, pred katerimi je tekel postopek, pritožil, nazadnje na ustavno sodišče. Ustavno sodišče je pritožbo zavrnilo, ker se pritožnik ni skliceval na ustavna določila, ki vsebujejo človekove pravice ali temeljne svoboščine. Ker je bil M. V. član senata, ki je odločil o pritožbi, je pritožnik trdil, da mu je bila s tem kršena pravica do poštenega sojenja, in se je pritožil na ESČP.

Hrvaški ustavni zakon o ustavnem sodišču je v tistem času določal, da se sodnik ustavnega sodišča ne sme vzdržati glasovanja, razen če je sodeloval pri sprejemanju predpisov ali sprejetju odločitve, o kateri naj ustavno sodišče odloči. Za postopek pred sodiščem so se subsidiarno uporabljali ustrezni procesni predpisi, med katerimi je zakon o pravdnem postopku določal, da mora biti sodnik izločen, če je bil pooblaščenec ene od strank, če je v ravni sorodstveni liniji s pooblaščenecem katere od strank oziroma če obstajajo druge okoliščine, ki vzbujajo dvom o njegovi nepristranskosti.

Skrb zakonodajalca za zagotavljanje nepristranskosti sodnikov in sodišč se kaže tudi v predpisih o izločanju sodnikov. Taki predpisi so praviloma namenjeni preprečevanju vsakršne oblike pristranskosti in so namenjeni krepitvi za-

⁷ *Mežnarić proti Hrvaški*, št. pritožbe 71615/01, sodba z dne 15. 7. 2005.

⁸ *Steck-Risch in drugi proti Liechtensteinu*, št. pritožbe 63151/00, sodba z dne 19. 8. 2005.

upanja, ki ga morajo sodišča v demokratični družbi vzbujati v ljudeh: »*Justice must not only be done: it must also be seen to be done.*«⁹

Nepriistranskost sodišča ESČP presoja po subjektivnem in objektivnem testu. *Subjektivni test* pomeni presojo pristranskosti sodnika v posameznem primeru zaradi njegovih osebnih prepričanj ali njegovega vedenja. Pri tem se domneva obstoj subjektivne (to je osebne) nepristranskosti sodnika, dokler se ne dokaže nasprotno.¹⁰ V primeru *Mežnarić* je ESČP ugotovilo, da ni obstajal nikakršen dokaz o osebni pristranskosti sodnika M. V.

Na temelju *objektivnega testa* se ugotavlja, ali je sodišče nudilo zadostne varovalke, da je bil izključen vsakršen utemeljen dvom o njegovi objektivni nepristranskosti. Torej, ali so obstajale okoliščine, neodvisne od sodnikove osebe, ki so vzbudile dvom v nepristranskost sodišča. Pri tem je stališče pritožnika do nepristranskosti sodnika ali sodišča sicer pomembno, odločilno pa je, ali je to stališče tudi objektivizirano. Ob ugotavljanju obstoja objektivne utemeljenosti pritožnikovega dvoma v nepristranskost sodišča ESČP upošteva nacionalne predpise za zagotavljanje nepristranskosti. Pri tem ni naloga ESČP, da sodi o ustreznosti te zakonodaje *in abstracto*, ampak da oceni, ali je bil način uporabe oziroma njen učinek na pritožnika v posameznem primeru v nasprotju s pritožnikovo pravico do poštenega sojenja.

ESČP je opozorilo na dva primera, v katerih je ugotovilo kršitev pravice do poštenega sojenja zaradi pristranskosti sodišča. V zadevi *Piersack proti Belgiji*¹¹ je sodnik, ki je sodil v kazenskem postopku, pred tem vodil tožilstvo, ki je sprožilo postopek proti pritožniku. V zadevi *Wettstein proti Švici*¹² sta proti pritožniku pred domačimi sodišči hkrati tekla dva postopka, pri čemer je bil sodnik, ki je sodil v enem postopku, hkrati pooblaščenec pritožnikovega nasprotnika v drugem postopku.

V primeru *Mežnarić* je bil sodnik M. V. pooblaščenec nasprotne stranke le dva meseca in še to skoraj devet let prej, preden je o zadevi odločalo ustavno sodišče, njegovo sodelovanje pa je bilo omejeno na sestavo ene same pripravljalne vloge. Njegovo sodelovanje v postopku je bilo torej minimalno in časovno oddaljeno. Poleg tega je njegova hči prenehala zastopati pritožnikove nasprotnike, še preden je o zadevi odločilo vrhovno sodišče. A ker je M. V. zasedal dvojno vlogo v istem postopku in ker je bila v postopek vpletena tudi njegova hči, je po mnenju ESČP pričujoči položaj vzbudil upravičen dvom v

⁹ *Delcourt proti Belgiji*, št. pritožbe 2689/65, sodba z dne 17. 1. 1970.

¹⁰ *Wettstein proti Švici*, št. pritožbe 33958/96, sodba z dne 21. 12. 2000.

¹¹ *Piersack proti Belgiji*, št. pritožbe 8692/79, sodba z dne 1. 10. 1982.

¹² *Wettstein proti Švici*, št. pritožbe 33958/96, sodba z dne 21. 12. 2000.

nepristranskost sodnika M. V., kar je bilo v nasprotju s pravico do poštenega sojenja.

Pred kratkim je ESČP o neodvisnosti sodnika odločalo tudi v primeru *Steck-Risch in drugi*, kjer je spor pred domačimi sodišči potekal zaradi prostorsko ureditvenega načrta, ki je zemljišče pritožnikov uvrstil v kategorijo nezazidljivih zemljišč.

Sodniki v Liechtensteinu poleg sodniške toge nosijo tudi kakšno drugo oziroma se ukvarjajo z drugo pridobitno dejavnostjo. Gre torej za polprofesionalno funkcijo. V primeru *Steck-Risch in drugi* se je tako primerilo, da je sodnik G. W., ki je odločal o pritožbi pritožnikov na upravnem sodišču, opravljal tudi odvetniški poklic in pri tem delil pisarno s H. H., ki je bil hkrati sodnik na ustavnem sodišču. Ob vložitvi ustavne pritožbe so zato pritožniki zahtevali izločitev sodnika H. H. Ustavno sodišče je pritožbo zavrnilo, pri tem pa spomnilo na dejstvo, da ima država, kot je Liechtenstein, omejene človeške vire v javnem sektorju, zato je treba biti pri izločanju sodnikov zelo zadržan, da se ne ogrozi delovanja državnih organov.

ESČP je pri obravnavi zadeve zaradi domnevno nepoštenega sojenja najprej opozorilo, da je treba o pritožbi odločati, zavedajoč se organizacije sodstva v tako majhni državi, kot je Liechtenstein. Tudi v tem primeru je ESČP odločalo na podlagi subjektivnih in objektivnih kriterijev, opisanih v že omenjenem primeru *Mežnarić*. Sodišče se ni strinjalo z argumentom pritožnikov, da že golo dejstvo, da sta sodnika G. W. in H. H. delila prostore odvetniške pisarne, kadar nista opravljala sodniške funkcije, meče dvom na njuno nepristranskost. Pri ocenjevanju objektivne utemeljenosti pritožnikovega dvoma je bilo treba namreč oceniti naravo razmerja med G. W. in H. H. ESČP je ugotovilo, da sta bila G. W. in H. H. enakopravna in neodvisna partnerja v odvetniški pisarni in da je med njima obstajal zgolj profesionalen odnos. Sodišče je zavrnilo tudi argument, da bi razveljavitev sodbe upravnega sodišča s strani ustavnega sodišča imela negativne posledice za odvetniško pisarno omenjenih sodnikov, saj razveljavitev odločitve nižjega sodišča s strani vrhovne sodne oblasti ni nič neobičajnega in ne poraja dvomov o sposobnosti sodnikov. V tem primeru ESČP torej ni našlo kršitve pravice do poštenega sojenja.

3. Pillmann proti Češki:¹³ izkoriščenost pravnih sredstev pred vložitvijo ustavne pritožbe

Pritožnik je bil kandidat na parlamentarnih volitvah na Češkem leta 1996. Kritike župana mesta Plzeš na račun njegovih načrtov o gradnji obvoznice je pritožnik razumel kot žaljive, zato je proti občini naperil tožbo. Tako prvo- kot tudi drugostopenjsko sodišče je njegov zahtevek zavrnilo. V pravnem pouku sodbe drugostopenjskega sodišča je bil pritožnik poučen, da lahko vloži revizijo.

Češki zakon o pravnem postopku je določal, da je dopustna revizija zoper odločitev o pritožbi, če jo vloži udeleženec postopka, ki ni mogel sodelovati v postopku s pritožbo. Zakon o ustavnem sodišču pa je določal, da se lahko ustavna pritožba vloži v šestdesetih dneh po prejetju odločitve zadnje instance, ki je odločala o pravicah pritožnika, pri čemer je treba izčrpati vsa pravna sredstva za varstvo pritožnikovih pravic, razen obnove postopka.

Julija 2001 je pritožnik vložil ustavno pritožbo, a jo je ustavno sodišče oktobra 2001 zavrlo, ker ni vložil revizije. Pritožnik je vložil pritožbo na ESČP in zatrjeval, da je zavržbe njegove ustavne pritožbe pomenila poseg v njegovo pravico do poštenega sojenja, saj revizija ni bila pravno sredstvo za zaščito njegovih pravic.

V primeru *Běleš in drugi proti Češki*¹⁴ je ESČP ugotovilo, da zahteva češkega zakona o ustavnem sodišču po izčrpanju pravnih sredstev ne razlikuje med rednimi in izrednimi pravnimi sredstvi (razen če izključuje obnovo postopka). Ker je po češkem pravu revizija izredno pravno sredstvo, ki ni neposredno na razpolago strankam v postopku, ampak za njeno vložitev potrebujejo dovoljenje vrhovnega sodišča, ki to dovoljenje izdaja po diskrecijski pravici, torej ni mogoče reči, da so pogoji dopustnosti revizije jasno določeni v zakonu. V okoliščinah primera niti pritožnik niti njegov pooblaščenec nista mogla oceniti, ali bo vrhovno sodišče dovolilo vložitev revizije. Če bi pritožnik vložil revizijo in bi jo vrhovno sodišče razglasilo za nedopustno, bi pritožnik tvegalo, glede na prakso ustavnega sodišča, na katero se je sklicevala češka vlada, da bi bila ustavna pritožba vložena prepozno. Taka ureditev podira ravnovesje med zahtevo po spoštovanju obličnostnih pogojev za vložitev ustavne pritožbe in pravico dostopa do ustavnega sodišča. ESČP zato revizije ne šteje za učinkovito pravno sredstvo, ki bi ga pritožnik v tem konkretnem primeru moral izkoristiti pred vložitvijo

¹³ *Pillmann proti Češki*, št. pritožbe 15333/02, sodba z dne 27. 9. 2005.

¹⁴ *Běleš in drugi proti Češki*, št. pritožbe 47273/99, sodba z dne 12. 11. 2002.

ustavne pritožbe. Stroga praksa češkega ustavnega sodišča v zvezi s pravili za vložitev ustavne pritožbe je torej kršila pritožnikovo pravico do dostopa do sodišča.

4. Zedník proti Češki:¹⁵ rok za vložitev ustavne pritožbe

Pritožniku so organi socialnega zavarovanja odvzeli pravico do invalidske pokojnine, zaradi česar je vložil tožbo in zoper zavrnilno sodbo tudi pritožbo na vrhovno sodišče. Zoper odločitev tega sodišča, ki jo je prejel 12. decembra 2000, je vložil ustavno pritožbo. Sodnik poročevalec ustavnega sodišča ga je 15. januarja 2001 obvestil, da lahko ustavno pritožbo vloži le odvetnik in da mora biti vložena v pravilni obliki, ob tem pa naložil pritožniku, da pritožbo v tridesetih dneh popravi. Dne 16. februarja 2001 je pritožnikov pooblaščenec na ustavno sodišče popravljeno pritožbo poslal po faksu, priloge ter pooblastilo pa še isti dan z navadno pošto. Ustavno sodišče je pritožbo zavrlo, ker je štelo, da je bila vložena 19. februarja 2001, ko je prejelo poštno pošiljko, torej po izteku tridesetdnevnega roka. Proti taki odločitvi se je pritožnik pritožil na ESČP, kjer se je skliceval na pravico do poštenega sojenja in trdil, da je ustavno sodišče njegovo pritožbo neupravičeno zavrlo.

ESČP je najprej opozorilo, da nacionalno zakonodajo in še posebej postopkovna pravila na prvem mestu razlagajo organi nacionalnih oblasti, med njimi tudi sodišča. ESČP lahko ocenjuje le skladnost teh pravil s Konvencijo, pri čemer pa upošteva, da ima nacionalni zakonodajalec široko polje proste presoje pri njihovem sprejemanju. Domača sodišča se morajo pri uporabi postopkovnih pravil izogibati hkratni uporabi pretiranega formalizma, ki ogroža pošteno sojenje, in prevelike nedoločnosti, ki lahko izniči obličnostne pogoje, ki jih določa zakon.

Češki zakon o ustavnem sodišču je glede roka za vložitev pritožbe določal le, da začne teči na dan, ko je pritožnik prejel odločitev v zvezi z zadnjim pravnim sredstvom, ki ga je imel na voljo za varstvo svojih pravic. Zakon o pravnem postopku, ki se uporablja subsidiarno, pa je določal, da je vloga vložena pravočasno, če je zadnji dan roka vložena na sodišču ali izročena službi, ki ima obveznost, da jo dostavi. V pričujočem primeru je pritožnik na dan izteka roka popravljeno pritožbo poslal na ustavno sodišče po faksu, preostale dokumente pa oddal na pošto, kar je izkazoval tudi poštni žig na pošiljki. Na podlagi češke zakonodaje in prakse sodišč je bilo praviloma dovolj, da pritož-

¹⁵ Zedník proti Češki, št. pritožbe 74328/01, sodba z dne 28. 6. 2005.

nik zadnji dan izteka roka pošiljko odda na pošti. Glede na to, da sodnik poročevalec pritožniku ni določil točnega datuma, ampak rok, je ESČP menilo, da je pravna varnost v tem primeru zahtevala, da sodišče uporabi splošno pravilo in pritožbo šteje za pravočasno. Ravnanje ustavnega sodišča je bilo torej pretirano formalistično in je s tem kršilo pritožnikovo pravico dostopa do sodišča.

6. Zaključek

Kot izhaja iz predstavljenih primerov, tudi vrhovni varuhi človekovih pravic v nacionalnih pravosodnih sistemih niso popolnoma svobodni pri svojem ravnanju, ampak so zavezani standardom, ki jih vzpostavlja domača zakonodaja, praksa ustavnega sodišča ter navsezadnje tudi praksa ESČP. Iz sodne prakse ESČP izhaja, da javna obravnava pred ustavnim sodiščem ni nujna, če je bil pred tem izveden ustrezen postopek, v katerem je nižje sodišče raziskalo dejstva primera, saj ustavno sodišče ni instančno sodišče, temveč se ukvarja zgolj z vprašanji razlage in uporabe prava. Kdaj je mogoče reči, da je ustavno sodišče, objektivno gledano, pristransko, in kdaj ne, je lahko odvisno od velikosti sodnega aparata in organizacije sodišč; predvsem pa mora sodišče samo paziti, da se izogne nastanku položajev, ko je lahko ogroženo zaupanje vanj. Tudi pretirano rigorozno postopanje sodišča v zvezi z obličnostnimi zahtevami za vložitev ustavne pritožbe lahko pomeni kršitev pravice do poštenega sojenja, ker se posamezniku prehitro odreče dostop do sodišča.

Vprašanjem, ki so se pojavila v predstavljenih primerih, je mogoče najti sorodne zanke v slovenskih predpisih in sodni praksi – nekatere so precej očitne, ob druge se bodo pravniki, ko bodo nanje naleteli, gotovo spotaknili. Obravnavani primeri se nanašajo zgolj na postopek v zvezi z ustavno pritožbo, in ne na postopek v zvezi s pobudo za oceno ustavnosti (in zakonitosti). Pri iskanju analogije med obema je treba biti pazljiv. ESČP je že v nekaj primerih odločilo, da Konvencija posamezniku ne zagotavlja pravice do dostopa do tistega sodišča, ki ima moč razveljavljati zakone.¹⁶ ESČP torej ne priznava pravice spodbijati ustavnosti zakona pred ustavnim sodiščem. Vendarle, pri snovanju pritožbe na ESČP je treba upoštevati posebnosti domače materialne in pro-

¹⁶ *Gorizdra proti Moldaviji*, št. pritožbe 53180/99, odločitev z dne 2. 2. 2002; *Ruiz-Mateos in drugi proti Španiji*, št. pritožbe 14324/88, odločitev Komisije z dne 14. 9. 1991; *Ruiz-Mateos proti Španiji*, št. pritožbe 12952/87, sodba z dne 23. 6. 1993.

cesne zakonodaje ter se obenem zavedati, da ESČP vsako pritožbo presoja v luči okoliščin vsakega konkretnega primera posebej.¹⁷

Pomembno je tudi, da 6. člen Konvencije ne vsebuje pojma pravičnosti, ampak idejo poštenega sojenja, zato je bolj kot rezultat postopka – torej odločitev domačih sodišč in upravnih organov – pomemben potek postopka. Ta člen ne zagotavlja pravice do določenega izida postopka,¹⁸ marveč le pravico dostopa do sodišča in pravico do poštenega poteka sojenja pred določenim sodiščem. Kaj pomeni pošteno sojenje, je lahko odvisno od tipa postopka, v splošnem pa pomeni, da mora biti zagotovljena vsaj »enakost orožij«. Pogosto se zahteva tudi obstoj možnosti predstavitve dokazov, kontradiktornost postopka, javna obravnava zadeve in obrazložena sodba. Člen 6 Konvencije tudi ne priznava pravice do pritožbe, če pa nacionalna zakonodaja to možnost ponuja, morajo biti tudi v pritožbenem postopku spoštovani standardi iz 6. člena Konvencije. To velja tudi za postopek pred ustavnim sodiščem.

¹⁷ Glej npr. *Buzescu proti Romuniji*, št. pritožbe 61302/00, sodba z dne 24. 5. 2005; *Krasuski proti Poljski*, št. pritožbe 61444/00, sodba z dne 14. 6. 2005.

¹⁸ *David George Withey proti Veliki Britaniji*, št. pritožbe 59493/00, odločitev z dne 26. 8. 2003.